

Høringsuttalelse

Kirkeforliket - konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen i stortingsperioden 2009-2013

Kirkemøtet 2011 vedtok 9. april følgende høringsuttalelse til FADs høringsnotat av 1. februar 2011 *Kirkeforliket – konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen i stortingsperioden 2009-2013.*

Innledende generelle og prinsipielle overveielser

Kirkemøtet viser til høringsnotatet *Kirkeforliket – konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen i stortingsperioden 2009-2013.* Kirkemøtet vil uttrykke tilfredshet med at viktige sider ved kirkeforliket av 10. april 2008 med dette følges opp.

Grunnleggende premisser

I høringsnotatet drøfter departementet konsekvensene av de foreslåtte grunnlovsendringene for stortingsperioden 2009-2013, som er avtaleperioden for kirkeforliket. Kirkemøtet har som utgangspunkt at kirkeforliket legger rammene for utviklingen av relasjonen mellom staten og Den norske kirke i denne perioden, etter at demokratireformen er gjennomført. Kirkemøtet forholder seg til departementets forslag om endringer i kirkeloven og underliggende regelverk med dette som premiss. Høringsnotatet følger innenfor rammen av kirkeforliket opp linjen med en skrittvis endring av relasjonen mellom stat og kirke. Kirkemøtet deler i hovedsak denne grunnholdningen. De endringer som nå foreslås skal fungere innenfor rammen av de forutsetninger som er nedfelt i kirkeforliket innenfor tidsperioden 2009-2013.

Kirkemøtets utgangspunkt når kirkens ordninger og kirkens relasjon til staten skal endres, er at framtidige ordninger må bevare kirken som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Dette er i samsvar med de mål og visjoner for Den norske kirke som Kirkemøtet i en årrekke har stått samlet om, slik det bl.a. er formulert i uttalelsen *Den norske kirkes identitet og oppdrag* (sak KM 11/04). Kirkemøtet viser også til premissene for utvikling av framtidig kirkeordning (sak KM 8/07, vedtakets pkt. 1.2.2) hvor det går tydelig fram

- at Den norske kirke skal være en folkekirke med dåpen som eneste medlemskriterium,
- at kirken skal ha en demokratisk oppbygd beslutningsstruktur,
- at soknet er grunnenheten i kirken,
- at kirken skal være landsdekkende, nærværende og tilgjengelig for alle sine medlemmer,

- at kirken skal gi rom for et mangfold med hensyn til tradisjoner, kultur, teologi og ulike grader av trosengasjement og deltakelse,
- og at kirken skal ta et særskilt ansvar for å ivareta samisk kirkeliv som en nødvendig og likeverdig del av Den norske kirke.

Med dette mener Kirkemøtet å ivareta hensynet som understrekes i høringsnotatet til at det er ”nødvendig å etablere tilstrekkelig sikkerhet for at endringer i statskirkeordningen kan bidra til å bevare Den norske kirke som en åpen, inkluderende og demokratisk folkekirke”. I denne sammenheng har det stor betydning at staten fortsatt vil sikre gode rammebetingelser for Den norske kirke ved at staten vil understøtte Den norske kirke og andre trossamfunn på like linje, slik det er formulert i forslaget til ny § 16 i Grunnloven. I tillegg vil Kirkemøtet understreke at staten ut fra Grunnloven § 110a fortsatt vil ha et særlig ansvar for å legge til rette for utvikling av samisk kirkeliv som en del av den samiske folkegruppes kultur og samfunnsliv.

Kirkemøtet slutter seg til departementets forståelse av forslagene om endringer i Grunnloven som etablering av et prinsipielt annerledes forhold mellom staten og Den norske kirke:

Forslagene om endringer i Grunnloven stiller, etter departementets oppfatning, likevel staten i et prinsipielt annerledes forhold til Den norske kirke enn tidligere. Samlet sett kan endringene forstås slik at statens grunnlovsbestemte rolle i kirkestyret fundamentalt sett endres. Den religiøse virksomheten vil ikke lenger etter Grunnloven være en del av statens ansvarsområde. I stedet vil Grunnloven innebære at staten skal understøtte trossamfunnet Den norske kirke ”som saadan”, og at andre tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje (Høringsnotatet s.12).

Kirkemøtet gir også sin tilslutning til neste avsnitt hvor det heter:

Departementet legger til grunn at grunnlovsforslagene representerer et nytt grunnlag for videre selvstendigjøring av Den norske kirke (...) Endringer i tråd med kirkeforliket vil legge mindre bastante rammer for en slik videre utvikling enn det dagens rammeverk representerer, og det kommer blant annet til uttrykk i forslaget til ny § 16 (samme sted).

Dette er viktige avsnitt som viser at kirkeforliket legger et nytt prinsipielt grunnlag for videreutvikling av Den norske kirke som selvstendig trossamfunn.

Kirkemøtet har merket seg at departementets forslag i høringsnotatet i tråd med dette gjentatte ganger uttrykkelig knyttes til den avgrensede tidsperioden 2009-2013, at endringer ikke foreslås ”nå”, at visse forslag kan ha et midlertidig preg, og at det kan være behov for mer omfattende endringer i organiseringen og styringen av Den norske kirke.

De foreslåtte endringene i Grunnloven er prinsipielt og praktisk viktige for kirken. Kirkemøtet ser i likhet med departementet endringene i tråd med kirkeforliket som et nytt grunnlag med mindre bastante rammer for videre selvstendigjøring av Den norske kirke.

Kirkemøtet har merket seg at departementet betrakter kirkeforliket som en forfatningsreform. Kirkemøtet vil framholde at kirkeforliket også innebærer viktige forvaltningsmessige endringer for Den norske kirke, jfr. overføring av tilsettingsmyndighet for proster og biskoper m.v.

Departementet anfører at kirkeforliket *tydeliggjør Den norske kirke som trossamfunn*. Kirkemøtet vil understreke dette som prinsipielt viktig. Dette tydeliggjør at også Den norske kirke må behandles av staten ut fra prinsippet om tros- og livssynsfrihet, i likhet med øvrige tros- og livssynssamfunn.

Kirkeforliket og grunnlovsendringene bør således ha religionspolitiske konsekvenser, og danne grunnlag også for en religionspolitisk reform, utformet på basis av Norges menneskerettslige forpliktelser i forhold til både den individuelle og den kollektive forståelse av tros- og livssynsfriheten.

Forslaget til ny § 16 sikter mot å ivareta Den norske kirkes stilling som folkekirke, samtidig som prinsippet om likebehandling av tros- og livssynssamfunn nå forankres på grunnlovsnivå. Dette sammen med den mer framskutte og tydelige henvisning til menneskerettighetene i Grunnloven i forslaget til ny § 2 er viktige markeringer av den norske statens forpliktelse på menneskerettighetene generelt og prinsippet om tros- og livssynsfrihet spesielt.

Kirkemøtet mener at høringsnotatet innenfor rammene av kirkeforliket kunne gått noe lenger i å gjennomføre prinsippet om et nytt grunnlag for forholdet mellom staten og Den norske kirke. For eksempel gjelder dette spørsmålet om myndighet til å regulere prestatjenesten gjennom tjenesteordninger (se nedenfor).

Aktivt støttende tros- og livssynspolitik

Aktivt støttende tros- og livssynspolitik og likebehandling må være bærebjelkene i en framtidig helhetlig tros- og livssynspolitik i Norge.

Om avvikling av Kongens særskilte kirkestyre og forvaltningen av saker med læremessige implikasjoner

Det vesentligste med kirkeforliket er etter Kirkemøtets oppfatning at Kongens særskilte kirkestyre avvikles gjennom de foreslåtte grunnlovsendringene, særlig endringen av § 16. Etter Kirkemøtets oppfatning må Kongens utøvende myndighet anses som begrenset av prinsippet om tros- og livssynsfrihet. Denne begrensningen må ha som konsekvens at det som pr. i dag er Kongens særskilte myndighet i kirkesaker og ligger til Kongens særskilte kirkestyre ikke kan legges inn under Kongens alminnelige utøvende myndighet etter Grunnloven § 3. Siden kirken innenfor forlikets ramme ikke etableres som eget rettssubjekt, må dette sikres gjennom bestemmelser i kirkeloven som avgrensar regjeringens alminnelige utøvende myndighet i kirkesaker. Særlig gjelder dette liturgisaker og alle saker med læremessige implikasjoner, inklusive arbeidsgivers styring av prestatjenesten. Departementets uttrykk ”alminnelig myndighet i kirkesaker i kraft av Grunnloven § 3” (Høringsnotatet s.11) bør derfor ikke omfatte annet enn det som i dagens rettstilstand kommer inn under regjeringens alminnelige utøvende myndighet, og som derfor ikke gjelder indre anliggender i trossamfunn.

I forliksperioden skal arbeidsgiveransvaret for prester, proster og biskoper fortsatt ligge i statsforvaltningen og disse tjenestemannsgruppene skal fortsatt være statstjenestemenn. Departementet trekker den slutning av dette at myndigheten til å fastsette tjenesteordninger for disse tjenestemannsgruppene skal bero i statsforvaltningen. Både fastsettelsen av tjenesteordninger og forvaltningen av arbeidsgiveransvaret har læremessige implikasjoner, noe departementet er oppmerksom på.

Kirkedepartementet vil også etter eventuelle endringer i Grunnloven ha ansvar for kirkesaker, og dette innebærer i prinsippet at departementet fortsatt vil behandle saker som har mer eller mindre tydelige læremessige sider eller implikasjoner. Dette vil antakelig være tydeligst i saker departementet får på sitt bord som arbeidsgiver for prester, for eksempel saker om tilsetting, suspensjon, oppsigelse eller avskjed. Departementet vil også ellers behandle en rekke og ulike kirkesaker (Høringsnotatet s. 17).

Kirkemøtet vil understreke at når nåværende § 16 i Grunnloven endres og kirkelig statsråd, Kongens særskilte kirkestyre, avvikles, har ikke Kongen lenger legitimitet som kirkelig organ og kan ikke lenger formelt inneha et selvstendig skjønn i læresaker eller kirkesakers læremessige sider og implikasjoner. Dette innebærer at heller ikke kirkestatsråden eller departementet vil inneha legitimitet som kirkelig organ, idet de er ledd i Kongens utøvende myndighet.

Når Kongens særskilte kirkestyre opphører, opphører etter Kirkemøtets oppfatning også grunnlaget for et rettslig krav om kirkemedlemskap for statsråden med ansvar for kirkesaker og embetsmenn som behandler saker som kom inn under Kongens særskilte kirkestyre. Det vil også bli enklere for staten å føre en aktivt støttende og likeverdig tros- og livssynspolitikkk hvis det ikke stilles konfesjonelle krav til den statsråden og de embetsmennene som skal forvalte denne politikken. En av begrunnelsene for å avvikle kirkelig statsråd, nemlig hensynet til statsrådenes tros- og livssynsfrihet og Grunnlovens grunnleggende likestilling av norske borgere med hensyn til plikter og rettigheter, vil etter Kirkemøtets oppfatning måtte gjøres gjeldende også når det gjelder nevnte statsråd og embetsmenn. Habilitetsregelen i kirkeloven § 38 tredje ledd bokstav c blir da uten gjenstand, og bør oppheves.

At Kongen etter avviklingen av Kongens særskilte kirkestyre ikke lenger kan inneha et selvstendig læremessig skjønn, vil etter Kirkemøtets mening ha som konsekvens at alle saker med læremessige implikasjoner prinsipielt må ligge hos kirkens organer, og ikke kan ligge til Kongens alminnelige utøvende makt. Etter grunnlovsendringene innebærer dette at Kongen, innbefattet departementet og statsråden i egenskap av leder av departementet, fortsatt må innhente det læremessige skjønn i slike saker fra Kirken. Det vil si fra de organer som av kirken er satt til å forvalte læreansvaret. I forlikperioden vil dette gjelde utøvelsen av arbeidsgiveransvaret for presteskabet og evt. forvaltningen av tjenesteordningene for prest, prost og biskop, samt evt. andre saker med læremessige implikasjoner som måtte bero i departementet eller hos Kongen. Det tilsier også etter Kirkemøtets oppfatning at myndigheten til å fastsette tjenesteordninger for prest, prost og biskop prinsipielt bør ligge i Kirkemøtet.

Særlig om Stortingets rolle i kirkestyret (2.7)

Departementet redegjør for at både prerogativene i Grunnloven §§ 16, 21 og 22 og bestemmelsen i Grunnloven § 2 om ”Statens offentlige Religion” innenfor dagens rettsstilstand setter visse grenser for lovgivning i Stortinget vedrørende Den norske kirke. Også prinsippet om tros- og livssynsfrihet begrenser Stortingets myndighet til å regulere indre forhold i kirken (Høringsnotatet s. 18).

Også etter de foreslåtte grunnlovsendringene vil tros- og livssynsfriheten begrense Stortingets myndighet til å lovgi om indre forhold i kirken. Kirkemøtet slutter seg til

departementets forståelse av at dette sammen med formuleringene i ny § 16 vil innebære en tilstrekkelig skranke for Stortinget i så måte.

Departementet gir også en betraktning om at Stortinget fortsatt ut fra ny § 16 kan og skal gi særskilt lovgivning om Den norske kirke, men også kan gå lenger i å regulere Den norske kirke enn andre tros- og livssynssamfunn. Etter Kirkemøtets syn må også de menneskerettslige prinsippene om tros- og livssynsfrihet og likebehandling av trossamfunn bringes inn i denne betraktningen ved siden av Grunnloven § 16. Det er disse prinsippene som i vesentligst grad vil begrense hvor langt Stortinget kan gå i å regulere Den norske kirkes forhold ved lov, i forhold til andre tros- og livssynssamfunn.

Kirkemøtet har også bemerkninger til departementets definisjon av uttrykket ”dens Ordning” i forslag til ny § 16 i Grunnloven. Ifølge departementet omfatter det ”bestemmelser om kirkens ytre organisering”. Kirkemøtet vil i denne sammenheng holde fram at viktige aspekter ved kirkens ”ytre organisering” har teologisk grunnlag. Kirkemøtet vil vise til vedtaket i sak KM 8/07 som bestemmer området for internkirkelig regulering som tilkommer Den norske kirke som trossamfunn slik:

1. *bestemme over sin lære og liturgi,*
2. *utnevne/velge sine ledere,*
3. *fastsette sine valgordninger og sin organisasjonsstruktur,*
4. *ha myndighet til å fastsette hvem som skal ha myndighet til å bestemme læremessige spørsmål, tilsettinger og arbeidsgiveransvar.*

Etatsstyring

Departementet anfører at grunnlovsendringene ”ikke nå innebærer vesentlige endringer i premissene for departementets etatsstyring på kirkens område”. På den annen side mener departementet at ”statens grunnlovsbestemte rolle i kirkestyret fundamentalt sett endres” og at den religiøse virksomheten ikke vil være ”en del av statens ansvarsområde”. Dette kan lett oppfattes som en uoverensstemmelse mellom det prinsipielle grunnlag og de praktiske slutninger, og som at en avkonfesjonalisert stat etter dette skal etatsstyre Den norske kirke som før.

Nå er innarbeidet praksis at målformuleringene på kirkefeltet i statsbudsjett og tildelingsbrev hentes fra kirkens egne målformuleringer og strategier. Kirkemøtet legger til grunn at denne praksisen må videreføres så lenge staten på grunn av arbeidsgiveransvaret for presteskaper og finansieringsordningene etatsstyre kirken. Kirkemøtet legger også til grunn at formuleringen i forslag til ny § 16 i Grunnloven om at Den norske kirke skal ”understøttes som saadan”, og prinsippet om tros- og livssynsfrihet ytterligere vil begrunne at etatsstyring av kirken må være basert på kirkens egne målformuleringer.

Til 2.2 Grunnloven § 2

Spørsmålet om den rettslige forankringen av Den norske kirkes læregrunnlag i NL 2-1 og om den framtidige rettslige forankringen.

Departementet foreslår å bevare den rettslige forankringen av Den norske kirkes læregrunnlag i Kong Christian den Femtis Norske Lov (1687) andre bok første kapittel (NL 2-1) med oppregningen av bekjennelsesskriftene. Departementet legger til grunn at NL 2-1 ikke har grunnlovs rang. Departementet vurderer at oppheving av Grunnloven §

2 andre ledd ikke i seg selv krever endringer i den rettslige forankringen av Den norske kirkes læregrunnlag i NL 2-1.

Ut fra en generell religionspolitisk betraktning bør Den norske kirke som trossamfunn ha myndighet til å fastsette kirkens eget læregrunnlag og forvalte læren. Kirkemøtet kan likevel slutte seg til at NL 2-1 inntil videre videreføres som rettslig forankring av Den norske kirkes læregrunnlag på de premisser departementet legger til grunn. Kirkemøtet deler departementets oppfatning om at den framtidige rettslige forankringen av Den norske kirkes læregrunnlag bør vurderes på et senere tidspunkt.

Til 2.4 Grunnloven §§ 21 og 22

Overføring av tilsettingsmyndigheten for proster og biskoper er en del av kirkeforliket. Se nærmere under punkt 3.

Kirkemøtet har ingen merknad til at departementet legger til grunn at allerede utnevnte proster og biskoper skal beholde statusen som embetsmenn når disse stillingsgruppene omgjøres til statlige tjenestemannsstillinger. Ved en eventuell avvikling av stillingenes status som statlige tjenestemannsstillinger må en komme tilbake til spørsmålet.

Til 2.5 Grunnloven § 16

Gudstjenestefeltet – hjemmel for Kirkemøtets liturgimyndighet

Avviklingen av Kongens særskilte myndighet i kirkesaker må etter Kirkemøtets syn medføre at Kirkemøtet ikke lenger kan ha gudstjenestlig myndighet på delegasjon fra Kongen. Det må etableres et hjemmelsgrunnlag slik at Kirkemøtet har myndighet til å forplikte menighetene.

Kirkemøtet slutter seg derfor til departementets forslag om at myndighet til å fastsette liturgier m.v. som i dag er delegert til Kirkemøtet skal overføres til Kirkemøtet.

I høringsnotatets forslag omtales Kirkemøtet eksplisitt som kirkens øverste representative organ, som i prinsippet henter myndighet også ”nedenfra” gjennom valgene (Høringsnotatet s.13). Dette anses som ett av flere myndighetsgrunnlag for Kirkemøtet i dagens ordning. Kirkemøtet mener det er betydningsfullt når departementet vurderer det slik at Kirkemøtet i den egenskap vil kunne ha myndighet til å fastsette liturgier m.m., en myndighet som i så fall ikke er gitt Kirkemøtet av Kongen eller Stortinget, men av menighetene gjennom en representativ demokratisk struktur. Dette anser Kirkemøtet som positivt og framtidsrettet.

Samtidig kan det reises tvil om Kirkemøtet på dette grunnlag kan fatte beslutninger som binder menighetene, så lenge Kirken sentralt ikke er foreslått å bli eget rettssubjekt. Departementet ytrer en viss tvil om Kirkemøtets myndighet på dette grunnlag trenger lovhjemmel, men anser det hensiktsmessig i dagens kirkeordning med en lovbestemmelse etter at Grunnloven § 16 er endret. Kirkemøtet ser dette som både hensiktsmessig og nødvendig innenfor forlikperiodens rettstilstand hvor Den norske kirke ikke etableres som selvstendig rettssubjekt.

Regler for bruk av kirken

Kirkemøtet slutter seg til departementets forslag om at kirkeloven § 20 endres slik at myndigheten til å gi nærmere bestemmelser om bruk av kirkene legges til Kirkemøtet, og ikke til Kongen.

Biskopenes tilsyn

Biskopenes tilsynsansvar må sikres et tilstrekkelig robust hjemmelsgrunnlag når den delen av det rettslige grunnlaget som ligger i Grunnloven § 16 bortfaller. Høringsnotatet viser til at tilsynsansvaret ved siden av dette hjemmelsgrunnlaget har basis både i Tjenesteordning for biskoper og i liturgien for vigsling av biskop. Kirkemøtet slutter seg til at biskopens tilsynsansvar primært har et kirkelig-teologisk grunnlag og innhold. Kirkemøtet ser det slik at hjemmelsgrunnlaget i vigslingsliturgien og tjenesteordningen inntil videre er tilstrekkelig, men at spørsmålet om hjemmelsgrunnlag for biskopenes tilsyn på sikt må gjennomgås.

Tjenesteordninger for presteskaper

Kirkemøtet viser til departementets forslag om å overføre myndigheten til å fastsette tjenesteordninger for prest, prost og biskop fra Kongen til departementet. En slik overføring endrer etter Kirkemøtets oppfatning ikke den juridiske realiteten. Det vil fortsatt være regjeringen som har ansvaret i siste instans. Kirkemøtet anser ikke dette som en varig tilfredsstillende løsning.

Tjenesteordningene regulerer ikke bare de ytre arbeidsrettslige rammer, men innholdsbestemmer også prestatjenesten, prostetjenesten og bispetjenesten. Slik innholdsbestemmelse må etter Kirkemøtets syn ligge til trossamfunnet Den norske kirkes organer å fastsette. Kirkemøtet ser at deler av tjenesteordningenes bestemmelser følger av alminnelig arbeidsrett, men oppfatter tjenesteordningene som tillempling av arbeidsretten på særskilte kirkelige tjenestegrupper.

Kirkemøtet er særlig opptatt av å sikre at tjenesteordningenes innholdsbestemmelser av prestatjenesten, proste- og bispetjenesten fastsettes av Den norske kirkes organer. Kirkemøtet mener primært at myndigheten til å fastsette tjenesteordninger skal overføres til Kirkemøtet, og mener at dette er mulig innenfor rammen av kirkeforliket.

Hvis den utøvende makt inntil utløpet av kirkeforliket fortsatt skal fastsette tjenesteordningene, forutsetter Kirkemøtet at eventuelle endringer i tjenesteordningene vedrørende tjenestenes kirkelige karakter og innholdsbestemmelsen av dette, kommer som følge av og i samsvar med kirkelige vedtak. Kirkemøtet mener dette i så fall bør nedfelles i kirkeloven § 34.

Andre områder

Kirkelige anordninger på gudstjenestefeltet

Kirkemøtet vil i forbindelse med gudstjenestereformen gjennomgå en del av de kirkelige anordninger på gudstjenestefeltet for å se om de skal videreføres, oppheves eller inkorporeres i nye kirkemøtevedtak på gudstjenestefeltet. Kirkemøtet anser det hensiktsmessig ut fra et kontinuitetssynspunkt, at gjeldende kirkelige anordninger i utgangspunktet fortsatt kan gjelde, forutsatt at de for fremtiden kan endres eller oppheves av Kirkemøtet som innehaver av myndigheten på gudstjenestefeltet.

Tjenesteordninger for kateketer, diakoner og kantorer

Kirkemøtet anser kirkeloven § 24 tredje ledd bokstav c som tilstrekkelig hjemmel til å kunne treffe nye vedtak vedrørende tjenesteordninger for kateketer, diakoner og kantorer.

Døvemenighetene

Kirkemøtet mener myndigheten til å gi regler for døvemenigheter og døveprestetjenesten bør overføres til Kirkemøtet.

Til 3.2 Tilsetting av proster

Kirkemøtet har tidligere (sak KM 12/08) gått inn for at tilsetting av proster legges til bispedømmerrådet:

II.2 Prosten er forpliktet på å fremme de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke og i vedkommende bispedømme (jf. Tjenesteordning for proster § 2). Dette tilsier at bispedømmerrådet har en sentral rolle i forbindelse med tilsetting av proster. Kirkemøtet ber om at tilsetting av proster allerede nå overføres til bispedømmerrådet. Subsidiært må bispedømmerådene få uttalerett før utnevning skjer.

De to siste linjene må i sammenheng (2008) forstås som ønske om endring allerede før de påtenkte grunnlovsendringene. Kirkemøtets subsidiære standpunkt gjelder bare så lenge proster fortsatt utnevnes i kirkelig statsråd.

Kirkemøtet vil anføre at prostens funksjoner helt og holdent ligger innenfor bispedømmet. Prostene har ingen nasjonalkirkelig funksjon ut over at de i dagens ordning for bispenominasjon har stemmerett i den rådgivende avstemningen. Å legge tilsetting av proster til bispedømmerrådet vil også bidra til å begrense tendensen til sentralisering som lett vil oppstå når Kongens og departementets særskilte myndighet i kirkesaker skal overføres til kirkelige organer. Et tilleggsmoment er at tilsetting ved bispedømmerrådet er den løsningen som teknisk sett vil være enklest å gjennomføre når det gjelder administrative og økonomiske konsekvenser.

Kirkemøtet går inn for at tilsetting av proster legges til det aktuelle bispedømmerrådet, og at dette fastlegges ved endring av kirkeloven § 23 sjette ledd.

Kirkemøtet mener videre at myndigheten til å tilsette menighetsprester ikke lenger kan skje på delegasjon fra Kongen, men må tillegges bispedømmerrådet direkte. Kirkemøtet foreslår derfor følgende formulering av kirkeloven § 23 sjette ledd:

Bispedømmerrådet tilsetter proster og menighetsprester, prester i spsjaltjeneste og andre tjenestemenn som har bispedømmerrådet som arbeidsgiver, samt treffer vedtak om oppsigelse, ileggelse av ordensstraff, avskjed og suspensjon.

Regler om framgangsmåten ved tilsetting av proster og øvrige nødvendige endringer som følge av endringer i tilsettingsmyndighet og disiplinærmyndighet innarbeides i personalreglementet for prester i Den norske kirke etter forhandling.

Til 3.3 Tilsetting av biskoper

Kirkemøtet deler departementets vurderinger om at det har avgjørende betydning at biskoper blir utpekt etter en prosess som gir dem nødvendig legitimitet, autoritet og tyngde både i kirken og samfunnet for øvrig. Dette kan etter Kirkemøtets oppfatning ivaretas enten ved en ordning hvor biskopene utpekes ved valg, eller ved at det innenfor rammene av en mer ordinær tilsettingsprosess er tunge elementer av avstemning eller valg.

Når biskopene går over fra å være embetsmenn til å bli statstjenestemenn vil det i utgangspunktet være tjenestemannslovens regler for tilsetting som gjelder, med et framforhandlet tilsettingsreglement mellom arbeidstakerorganisasjon og den statlige arbeidsgiver, stadfestet av Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet som normalordning. Departementet legger til grunn at en slik ordning i likhet med dagens ordning vil kunne inneholde et vesentlig element av avstemning eller valg. En ren valgordning vil måtte etableres ved særlovgivning.

Kirkemøtet viser til sitt vedtak i 2007 hvor Kirkemøtet gikk inn for å utvikle ordningen med rådgivende avstemning til et avgjørende valg av biskoper. Kirkemøtet kan ikke se at det er kommet til nye momenter som endrer premissene for Kirkemøtets vedtak.

For Kirkemøtet er det viktig at ordningen for tilsetting av biskoper er forankret i kirkens demokratiske styringsorganer, og at ordningen

- ivaretar hensynet til bispedømmets ønsker, men også tar helhetskirkelig hensyn,
- sikrer rimelig innflytelse både for den ordinerte tjeneste og rådene,
- gir mulighet for bred nominasjon av kandidater,
- sikrer bred demokratisk innflytelse, men også kvalifisert vurdering av kandidatenes egnethet (sak KM 9/07).

Departementet holder fram to mulige tilsettingsorganer for biskoper: Bispedømmerrådet og Kirkerådet (evt. et særskilt tilsettingsorgan). Departementet konkluderer ikke entydig, men synes med sitt forslag til mulig lovendring å legge opp til tilsetting ved Kirkerådet.

Kirkemøtet mener Kirkerådet bør være tilsettings- og disiplinærmyndighet for biskoper, ut fra bispetjenestens helhetskirkelige ansvar og forpliktelse til å ivareta kirkens enhet.

Departementet foreslår at Kirkemøtet skal få myndighet til å fastsette nærmere regler om framgangsmåten ved tilsetting av biskop. Kirkemøtet ser dette som en riktig og viktig konsekvens av at statens særskilte kirkestyre avvikles, og som ett av de myndighetsområder som da må overdras til Den norske kirke som trossamfunn å ivareta. Kirkemøtet merker seg at dette etter alt å dømme vil innebære at Kirkemøtet i 2012 må utforme slike nærmere regler. Disse reglene må i så fall vedtas under forutsetning av at de foreslåtte Grunnlovsendringene og den nødvendige hjemmel i kirkeloven blir vedtatt av Stortinget.

Kirkemøtet er tilfreds med at departementet viser til de grunnleggende premisser for utforming av slike regler som ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007 (KM 9/07).

Om sentralt, kirkelig organ med tilsettings- og disiplinærmyndighet bør få myndighet til å reise sak for Den norske kirkes lærenemnd

Kirkemøtet mener at Kirkerådet som sentralt kirkelig organ med tilsettings- og disiplinærmyndighet bør få myndighet til å reise sak for Den norske kirkes lærenemnd i visse tilfeller. Kirkemøtet mener denne myndigheten bør erstatte Kongens tilsvarende myndighet.

Etter grunnlovsendringene og avviklingen av statens særskilte kirkestyre, bør myndigheten til å gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av regler vedrørende lærenemnda etter Kirkemøtets oppfatning overføres til Kirkemøtet.

Dette spørsmålet kompliseres innenfor rammen av kirkeforliket av at det vil være en forbindelse mellom lærenemndas avklaringer og forvaltningsmessig oppfølging som også kan dreie seg om personalsaker. Så lenge prester, proster og biskoper er statstjenestemenn, vil de personalmessige og forvaltningsmessige konsekvenser av lærenemndas uttalelser måtte trekkes i siste instans av staten. Dette forutsetter etter Kirkemøtets oppfatning at anbefalingene fra det kirkelige organ som har disiplinærmyndighet i første instans må følges opp av staten som presteskapets arbeidsgiver.

Perspektiver ut over forliksperioden 2009-2013

Etter kirkeforlikets utløp mener Kirkemøtet i tråd med tidligere utredninger og vedtak at Den norske kirke må etableres som eget rettssubjekt, at arbeidsgiveransvaret for prestatjenesten må overdras til kirken, og at de sentrale og regionale kirkelige forvaltningsorganer ikke lenger bør være statlige forvaltningsorganer (jf. Kirkemøtets høringsuttalelse til Stortingsmelding 17 (2007-2008), sak KM 10/08, vedtakets pkt. 6).

Kirkemøtet er opptatt av å videreutvikle sin demokratiske beslutningsstruktur og vil følge opp demokratireformen i 2012 (jf. Grunnleggende premisser, andre avsnitt, andre strekpunkt).

Den norske kirkes formelle læregrunnlag bør forankres i kirkens egne representative organer når kirkeforliket utløper.

Ut fra forutsetningene i kirkeforliket følger det at en større gjennomgang av kirkelovgivningen først kan tas etter utløpet av stortingsperioden 2009-2013. Kirkemøtet vil understreke behovet for en slik gjennomgang. Enkelte løsninger innenfor rammen av kirkeforliket vil ikke være bærekraftige som varige løsninger bl.a. i lys av det menneskerettslige prinsippet om tros- og livssynsfrihet og de religionspolitiske utfordringene i denne sammenheng.

Etter utløpet av kirkeforliket er det slik Kirkemøtet tidligere har gitt uttrykk for, behov for en klargjøring av grensen mellom Stortingets lovgivningsmyndighet og Den norske kirkes egen normgivningskompetanse som trossamfunn. Kirkemøtet har tidligere uttalt seg om hva en rammelov for Den norske kirke bør inneholde og hva som bør ligge i en framtidig kirkeordning (jf. Kirkemøtets høringsuttalelse til NOU 2006:2 (sak KM 8/06) pkt. 2.2.2 og 2.2.3). Kirkemøtet går ikke nærmere inn på dette i denne sammenheng, da det angår forhold som går utover det som kan realiseres innenfor rammen av kirkeforliket.

Ordningen med tilhørighet og forrangsbestemmelsen i kirkeloven

Kirkelovens bestemmelse (§ 3, nr. 2) om at "[b]arn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen såfremt en av foreldrene er medlem", gir Den norske kirke en forrang framfor andre tros- og livssynssamfunn. I lys av prinsippet om tros- og livssynsfrihet og derav følgende krav om likebehandling av trossamfunn mener Kirkemøtet at denne forrangen vanskelig kan opprettholdes slik den nå står.

Kirkemøtet vil vise til at Kirkerådet har behandlet spørsmålet (sak KR 17/10), og vedtok å "arbeide videre med tilhørighet og forrangsbestemmelsen i kirkeloven § 3 for å sikre likebehandling mellom tros- og livssynssamfunn".

Kirkemøtet er kjent med at utvalget som er nedsatt av Kulturdepartementet for å utrede en helhetlig tros- og livssynspolitikkk også vil arbeide med dette spørsmålet.

Ordningen med tilhørige er en ordning som skal sikre likebehandling av tros- og livssynssamfunn i finansieringsøyemed, og som er valgt fordi tros- og livssynssamfunn har ulike medlemskriterier. Det er ikke ordningen med tilhørige som er problemet, men at ordningen i dag er regulert og praktisert slik at den ikke medfører likebehandling mellom Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn.

Kirkemøtet mener at flere forhold i denne sammenheng bør vurderes nærmere, blant annet hensynet til barna og hvordan en skal forholde seg ved uenighet mellom foreldrene.

Til 4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Kirkemøtet mener departementet anslår de økonomiske konsekvensene av overføring av tilsettingsmyndighet for prost og biskop for lavt. Dersom myndigheten til å tilsette proster legges til Kirkerådet, vil det ha merkbare økonomiske og administrative konsekvenser, bl.a. vil Kirkerådet måtte ha en hyppigere møtefrekvens, med de kostnadene det innebærer. Dersom tilsetting av proster legges til bispedømmerådet og av biskoper til Kirkerådet gir det ikke fullt så store økonomiske og administrative konsekvenser, idet bispedømmerådet både har et utbygd administrativt apparat for tilsetting av prester og en egnet møtefrekvens i tilsettingsorganet. Her vil konsekvensene være knyttet til økning i antall tilsettingssaker.